

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

Vereniging Kerk en Vrede
Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie

BS2024037342

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en
onderwerp vermelden.*

Datum 14 november 2024
Betreft Dienstweigeraars kolonisatieoorlog Indonesië

Geachte heer [REDACTED],

Hartelijk dank voor de brief die ik van uw vereniging ontvang en het daarbij gevoegde boek ter gelegenheid van uw honderdjarig bestaan. Ik reageer middels deze brief op het verzoek tot eerherstel wat in uw brief is opgenomen.

U vraagt mij in uw brief eerherstel te verlenen aan allen die tijdens de koloniale oorlog militaire dienst hebben geweigerd en hiervoor veroordeeld werden door de krijgsraad. U verwijst daarbij naar de door de Tweede Kamerleden Futselaar en Piri ingediende, maar door de Kamer verworpen, motie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2022-2023, 26 049, nr. 112) tijdens het debat op 14 juni 2023 en sluit uw eigen onderzoek bij.

Het kabinet heeft in haar tweede reactie op de uitkomsten van het onderzoeksprogramma 'Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945-1950' (Kamerstuk 26049, nr. 98 d.d. 14 december 2022) specifiek aandacht gegeven aan dienstweigeraars. Ik acht het van belang om die reactie extra onder uw aandacht te brengen, te meer dit uitleg geeft over de (juridische) argumentatie van het huidige afwegingskader.

Dienstweigeraars konden zich beroepen op de Wet betreffende dienstweigering. Deze wet bevatte daartoe een uitputtende procedure. Op basis hiervan zijn destijds meerdere personen vrijgesteld van militaire dienst maar er zijn ook vele verzoeken afgewezen. Een beroep op gewetensbezwaren werd (en wordt) alleen erkend indien het gericht is tegen geweldsgebruik in algemene zin, dus (een bezwaar tegen geweldsgebruik) in alle omstandigheden en overal. Bovendien moest de weigeraar destijds nog kunnen aantonen dat het gewetensbezwaar direct te relateren was aan zijn godsdienstige overtuiging. Een beoordelingscommissie ging daarbij toen streng en selectief te werk. Veel dienstweigeraars werden vasthoudend vervolgd en kregen zware straffen opgelegd. Daarbij kwamen ze nauwelijks in aanmerking voor strafvermindering. Het kabinet ziet in dat dit beleid hardvochtig kon uitpakken en voelt mee met het hierdoor ervaren leed.

Bij dienstweigeraars is het van belang om de strenge reactie destijds te plaatsen in de context van een periode waarin oorlog in Europa en zeker ook in Nederland niet ver weg was. In ons democratisch bestel is bovendien bepaald dat de regering, gecontroleerd door het parlement, besluit tot inzet van de krijgsmacht. De mogelijkheid om militaire dienst te weigeren is eveneens wettelijk vastgelegd. Het is uiteindelijk aan de rechter om de belangen en motieven te wegen. Inmiddels is de wet aangepast en hoeft gewetensbezwaar niet meer onderbouwd te worden met religieuze motieven. Tegenwoordig is er dus meer ruimte voor het inroepen van gewetensbezwaar.

Zoals bekend zijn de conclusies van het Indonesië-onderzoek overgenomen door het kabinet. Dit heeft er voor de bevelweigeraar toe geleid dat het kabinet zich bereid verklaarde om actief mee te werken indien deze van mening zou zijn dat zijn weigering opnieuw zou moeten worden gewogen. Ook voor de groep dienstweigeraars heeft het kabinet de mogelijkheid geboden om hun casus te

laten onderzoeken. Dit omdat het voorstelbaar is dat hun besluit in die tijd ook al gebaseerd was op kennis over de toepassing van extreem geweld, hoewel de middelen van communicatie eind jaren veertig beperkt waren.

Het kabinet gaf daarmee aan individuele dienstweigeraars de mogelijkheid een verificatieonderzoek aan te vragen. Ook stelde het kabinet dat waar de uitkomst van het verificatieonderzoek er aanleiding toe zou geven, een passende vorm van rehabilitatie onverwijld zou volgen.

Tijdens het debat op 14 juni 2023 is door enkele Kamerleden aangedrongen op een collectief eerherstel voor dienstweigeraars uit de tijd van de kolonisatieoorlog met Indonesië. In reactie daarop is door mijn ambtsvoorganger aangegeven dat mensen destijds om heel uiteenlopende redenen dienst hebben geweigerd en dat de wet bepaalt waaraan een gewetensbezwaar dient te voldoen. Dat maakt dat ik ook nu niet in algemene zin stelling kan en wil nemen. De motivering van een bezwaar is immers persoonsgebonden, vandaar de noodzaak tot het uitvoeren van individueel onderzoek.

Voor het kabinet is het van belang dat in het Nederlands democratisch bestel de toenmalige inzet van de krijgsmacht een besluit was van de regering, gecontroleerd door het parlement. Het kabinet heeft daarbij ook oog voor het groot aantal dienstplichtigen dat wel naar Indonesië is gegaan en daar hun plicht heeft gedaan.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN DEFENSIE

Ruben Brekelmans